

Overzicht van in 2006-2008 waargenomen interessante macrovlinders en trekvlinders (Lepidoptera)

Rob de Vos
Willem Ellis
Dick Groenendijk
Frans Post
Jaap Zwier

TREFWOORDEN

populatiestrend, areaalverschuiving, *Noctua*

Entomologische Berichten 70 (3): 83-98

Dit is het vierde overzicht in een nieuwe serie waarin interessante vangsten van macrovlinders en trekvlinders in Nederland worden gepubliceerd. Het overzicht behandelt de jaren 2006 tot en met 2008. Voor trekvlinders is het daarmee het vijftienvestigste verslag sinds 1940. Er is gebruik gemaakt van het landelijk vlinderbestand 'Noctua' dat in beheer is bij de werkgroep Vlinderfaunistiek van EIS-Nederland en De Vlinderstichting. Er worden in totaal 47 soorten besproken. De meest opvallende waarnemingen zijn *Leucania loreyi*, *Athetis hospes*, *Caradrina kadenii* en *Pechipogo plumigeralis*. De eerste soort betrof een eerste vangst sinds 1859 en de drie laatste werden in deze periode als nieuw voor het land gemeld. Ook werd de status van *Drymonia oblitterata* opgehelderd dankzij enkele vangsten in 2008. Voor trekvlinders was met name 2006 een goed jaar; talrijke soorten waren bijvoorbeeld *Agrius convolvuli*, *Macroglossum stellatarum*, *Mythimna vitellina*, *Helicoverpa armigera* en *Udea ferrugalis*.

Inleiding

De traditie van jaaroverzichten van interessante macrovlinders is gestart door B.J. Lempke. Zijn laatste overzicht bestreek de jaren 1985 tot en met 1987 (Lempke 1989). Deze traditie is weer opgepakt door het bestuur van de NEV-sectie Ter Haar en met jaaroverzichten vanaf 2000 is dit de vierde aflevering in de nieuwe serie. Dit overzicht behandelt de jaren 2006 tot en met 2008. Bij de selectie van soorten is dezelfde methode gehanteerd als bij de eerdere jaaroverzichten (De Vos et al. 2008). Dat houdt in dat er een cijfermatige onderbouwing is ontwikkeld om de mate van zeldzaamheid te berekenen vanuit het landelijk bestand 'Noctua'. Deze database is in beheer bij de werkgroep Vlinderfaunistiek van EIS-Nederland en De Vlinderstichting. Voor de jaaroverzichten worden met name zeldzame soorten geselecteerd (categorie 1, De Vos et al. 2006). Het doel van de jaaroverzichten is mogelijke areaalverschuivingen of populatiestrends te achterhalen. In dit overzicht worden ook opvallende adventieve soorten besproken en, net als bij het vorige overzicht over 2003-2005 (De Vos et al. 2008), worden vondsten van standvlinders gecombineerd met een overzicht van waargenomen trekvlinders.

Waarnemers

In dit jaaroverzicht zijn waarnemingen van de hierna genoemde personen gebruikt. De in de tekst gebruikte afkortingen staan hieronder in alfabetische volgorde. Om praktische redenen is steeds slechts één voorletter vermeld.

AA – A. Almekinders, **AB** – A. Baaijens, **AC** – A. Cox, **AD** – A. Dees, **AP** – A. Peerenboom, **AW** – A. Wijker, **CG** – C. de Groot, **CJ** – C. Jol, **CM** – C. Maas, **CW** – C. Wijnen, **DD** – D. Doornheijn, **DH** – D. den Hartog, **DR** – D. de Ridder-Meijer, **DL** & **GK** – D. Lutterop & G. Kasmir, **Dvds** – D. van der Spoel, **EB** – E. Benschop, **ES** – E. van der Spek, **FB** – F. Balt, **FG** – F. Groenen, **FP** – F. Post, **FV** – F. Vermeer, **GS** – G. Smeets, **GT** – G. Tuinstra, **GV** – G. Verschoor, **HB** – H. Bouter, **HD** – H. Derks, **HG** – H. Govers, **HM** – H. van de Maat, **HO** – H. Offereins, **HS** – H. Spijkers, **HT** – H. Termoshuizen, **HvdW** – H. van der Wolf, **HW** – H. van Woerden, **HZ** – H. Zeeman, **IH** – I. Hendriks, **IV** – I. Vermeulen, **JAR** – J. & A. Rocks, **JD** – J. Dubois, **JDs** – J. Das, **JG** – J. van der Gracht, **JS** – J. Scheffers, **JSc** – J. Schipperen, **JV** – J. van Vuure, **JW** – J. Wolschrijn, **JZ** – J. Zwier, **KH** – K. Huisman, **KJ** – K. Janssen, **KR** – K. Rijsdijk, **KS** – K. van Schie, **LS** – L. Stroman, **LW** – L. Wiegman, **MC** – M. Commandeur, **MF** – M. Franssen, **MP** – M. Prick, **MV** – M. de Vries, **NL** – N. Louwers, **PG** – P. Gerrits, **PR** – P. Rooij, **PN** – P. van Nieuwenhoven, **PS** – P. van Son, **PZ** – Ph. Zeinstra, **PZu** – P. Zumkehr, **RC** – R. Compaijen, **RG** – R. Gronert, **S&B** – P. Simpelaar & H. Bondewel, **SB** – S. Betman,

SR – S. Radstaak, **TE** – T. van Es, **TV** – T. Visser-Geurts,
TvE – T. van Eijk, **VB** – V. de Boer, **VWGF** – Vlinderwerkgroep
Friesland, **WT** – W. Toren.

Provincie-afkortingen

Gr – Groningen, **Fr** – Friesland, **Dr** – Drenthe, **Ov** – Overijssel,
Ge – Gelderland, **Fl** – Flevoland, **Ut** – Utrecht, **Nh** – Noord-Holland,
Zh – Zuid-Holland, **Ze** – Zeeland, **Nb** – Noord-Brabant,
Li – Limburg

Soortbesprekingen

Alle hierna besproken soorten zijn te vinden met afbeeldingen, verspreidingskaartjes en uitgebreide achtergrondinformatie op www.vlindernet.nl. De gegevens zijn afkomstig uit het landelijk vlinderbestand 'Noctua' dat in beheer is bij de werkgroep Vlinderfaunistiek van EIS-Nederland en De Vlinderstichting, en zijn ontvangen van particulieren, www.landkaartje.nl, www.telmee.nl en www.waarneming.nl.

Zygaenidae – bloeddrupjes

Zygaena viciae (Denis & Schiffermüller) – kleine sint-jansvlinder

Li: Huls (2008, **MP**), Simpelveld (2006, 2007, 2008, **MP**)

De populatie in Zuid-Limburg weet zich te handhaven en iets uit te breiden. De bekende vindplaatsen zijn Maastricht, Eys en Gulpen. Daar zijn nu Simpelveld en Huls bijgekomen. In Simpelveld werden in 2008 zelfs 29 exemplaren van deze vlinder waargenomen.

Saturniidae – nachtpauwogen

Automeris cecrops (Boisduval) – geogde zijdemot (figuur 1)

Ge: Lichtenvoorde (2007, **JZ**); **Ut**: Soesterberg (2007, **AD**)

Deze Zuid- en Midden-Amerikaanse soort werd in 2007 voor het eerst in ons land gesignaleerd en wel op twee plaatsten. Het genus *Automeris* telt ruim 100 soorten, die soms moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Saturniidae-specialist Wolfgang Nässig van het Senckenberg Museum in Frankfurt vermoedt dat de soort *A. cecrops* is, maar genitaalonderzoek moet dit nog bevestigen. Het exemplaar uit Lichtenvoorde is waarschijnlijk als rups meegenomen, verstopt in de vakantiespullen na een bezoek aan Brazilië. Het andere zal een soortgelijke manier van reizen hebben ervaren. In zijn algemeenheid worden oceanen als onneembare barrières gezien voor vlinders en het is daarom uitgesloten dat de vlinders ons land vliegend hebben bereikt.

Copaxa lavendera (Westwood)

Ge: Lichtenvoorde (2007, **JZ**); **Zh**: Wateringen (2008, **JS**)

We staan er al niet meer van te kijken als er weer een melding van deze uit Mexico afkomstige, opvallende nachtpauwoog binnenkomt. Reeds zeven exemplaren gingen de hierboven genoemde voor. De grote gele of grijsbruine vlinders (resp. vrouwtjes en mannetjes) spreken tot ieders verbeelding en worden dan ook stevast bij dierenambulance of dierenbescherming gemeld (Zwier 2008). Daarna wordt meestal een vlinderkenner opgespoord en zo bereiken de meldingen ons weer. Inmiddels is er iets meer duidelijk over hoe de vlinder hier terecht kan komen. Recent nog werd een cocon van deze vlinder in een bloemenwinkel aangetroffen in wat men 'Spaans mos' noemt, een draadvormige *Bromelia*-soort die nog het meeste lijkt

1. De geogde zijdemot (*Automeris cecrops*), in 2007 te Lichtenvoorde (Gelderland). Foto: Bert Blok

1. The eyed silk moth (*Automeris cecrops*), in 2007 in Lichtenvoorde (Province of Gelderland).

op rendiermos. Dit 'mos' wordt ingevoerd uit Mexico en de zuidelijke Verenigde Staten voor het gebruik als decoratiemateriaal in bloemstukken. De bosjes hiervan kunnen zo dik zijn dat men de bruine spoelvormige cocons niet opmerkt. In de warmere winkels of huiskamers komt de vlinder dan al snel uit.

Saturnia pyri (Denis & Schiffermüller) – grote nachtpauwoog

Ge: Uddel (2008, **SB**); **Ze**: Oostburg (2006, **TV**)

Het is opvallend dat sinds 1995 duidelijk meer exemplaren van de grote nachtpauwoog in ons land zijn gesignaleerd dan daarvoor. Een verklaring hiervoor kennen we niet, hoewel het mogelijk is dat een deel van plaatselijke kweken afkomstig is, maar dat is nooit aangetoond. Algemeen wordt aangenomen dat migranten van deze soort uit de Balkan komen, maar ook daarvoor is geen bewijs. De vondst op 10 mei 2006 in Oostburg (Zeeuws Vlaanderen) is erg vroeg in het jaar en kan wijzen op een losgelaten exemplaar. Het exemplaar uit Uddel werd op 6 augustus 2008 gevonden en wijst wat betreft datum en plaats meer op een migrant uit het oosten. Dit soort vondsten blijft dubieus totdat kwekers eerlijk hun vrijlaat-acties melden.

Castniidae – palmmotten

Paysandisia archon (Burmeister) – palmmot (figuur 2)

Zh: Zoetermeer (2006, **DH**)

Donate den Hertog uit Zoetermeer keek vreemd op toen ze op 14 september 2006 een heel grote nachtvlinder op een kastje in haar tuin zag zitten. Ze heeft de vlinder niet gevangen, maar gelukkig wel foto's gemaakt. Hiermee kon onomstotelijk vastgesteld worden dat het om de palmmot ging, een soort van de familie Castniidae. Het is de eerste waarneming van deze soort in ons land. Oorspronkelijk komt deze vlinder uit Zuid-Amerika, maar ze is met palmbomen naar het mediterrane gebied verslept. Met name aan de Spaanse en Zuid-Franse kust heeft de palmmot flink huis gehouden in de palmbomen. De plaatselijke instanties hebben hun handen vol aan de bestrijding van deze vlinder. Hoe dit exemplaar in Zoetermeer is beland, is niet bekend. Het is niet helemaal uit te sluiten dat de soort op eigen kracht ons land kan bereiken (2006 was een goed migratiejaar), maar erg waarschijnlijk is dat niet. Aan onze inheemse flora zal de soort weinig schade kunnen toebrengen.

2. De palmmot (*Paysandisia archon*), 14 september 2006 te Zoetermeer.
Foto: Donate den Hertog
2. The Palm moth (*Paysandisia archon*), 14 September 2006 in Zoetermeer (Province of Zuid-Holland).

3. De wingerdpijlstaart (*Hippotion celerio*), 13 oktober 2006 in De Koog (Texel). Foto: José van der Gracht
3. The Silver-striped Hawk-moth (*Hippotion celerio*), 13 October 2006 in De Koog (Texel Island, Province of Noord-Holland).

Sphingidae – pijlstaarten

Hippotion celerio (Linnaeus) – wingerdpijlstaart (figuur 3)

Fr: Noordvaarder (Terschelling, 2006, **PZu**), West-Terschelling (2006, **FB**);

Nh: Den Burg (Texel, 2006, **GM**), De Koog (Texel, 2006, **JG**)

In het vorige verslag (De Vos et al. 2008) werd al gemeld dat het met de zeldzaamheid van deze trekvlinder achteraf gezien nog wel meevalt. Hoewel het zeker geen gewone migrant is, neemt het aantal waarnemingen de laatste jaren duidelijk toe. Dit gebeurde ook in 2006, toen maar liefst vier exemplaren werden gemeld, opvallend genoeg alle van Waddeneilanden. Op 16 juli

werd een exemplaar gevangen op de Noordvaarder (Terschelling), op 26 september één in Den Burg (Texel), op 13 oktober één in De Koog (Texel) en tenslotte weer één op Terschelling, op 18 november in West-Terschelling.

Hyles livornica (Esper) – gestreepte pijlstaart

Ge: Twello (2006, **JW**)

Dat 2006 een goed trekvlinderjaar was, blijkt wel uit de vele bijzondere waarnemingen die in dit verslag worden vermeld. Ook de gestreepte pijlstaart hoort hierbij. Na een vrij lange periode (1977–1990) waarin geen enkel exemplaar in Nederland werd gezien, is de laatste jaren weer een aantal exemplaren gemeld. Recente waarnemingen werden gedaan in 2002 en 2003 (De Vos et al. 2008). Op 20 augustus 2006 werd een exemplaar in een lichtval gevangen te Twello. Het oorspronkelijke leefgebied van deze en de vorige soort is Afrika. Uiteraard zijn migranten van beide soorten in Zuid-Europa veel talrijker.

Notodontidae – tandvlinders

Drymonia oblitterata (Esper) – beukentandvlinder

Li: Epen (2008, **HvdW**), Vijlen (2008, **MP**)

Deze soort wordt in de naamlijst van Kuchlein & De Vos (1999) niet vermeld, omdat ze bij de samenstelling van de lijst over het hoofd is gezien. Dat heeft niemand tot 2008 opgemerkt (deze soort is uitzonderlijk zeldzaam en kwam daarom niet ter sprake), totdat Marcel Prick op 14 juli 2008 een exemplaar op licht ving. Hij ging er dus, achteraf onterecht, vanuit dat hij een nieuwe soort voor Nederland had gevangen (Prick & Smeets 2009a). Anton Cox wist dat er nog een ouder exemplaar uit Nederland bekend was: op 13 juni 1968 ving Hugo van der Wolf namelijk in het Bovenste Bos (**Li**) al een exemplaar dat destijds overigens wel door Lempke (1976) in zijn naamlijst werd opgenomen. De waarnemingen uit 1981 en 1983, die op Vlindernet.nl vermeld worden, zijn ons niet bekend en berusten vermoedelijk op een fout. Kennelijk te laat voor de publicatie van Prick & Smeets (2009a) werd bekend dat Hugo van der Wolf wederom een exemplaar had gevangen, op 30 juni 2008 te Epen, dus praktisch op dezelfde vindplaats als de allereerste. Uitgebreide informatie over deze soort is te vinden in Prick & Smeets (2009a).

Ptilodon cucullina (Denis & Schiffermüller) – esdoorn-tandvlinder

Nb: Tilburg (2006, 2007, 2008, **FP, HS**), Breda (2007, **HZ**), Baarle Nassau (2008, **FV**), Drunen (2008, **JSc, PS**), Liempde (2006, 2007, 2008, **FP, JSc, PS**), Boxtel (2008, **FP**), Valkenswaard (2006, **FP**), Luuykgestel (2007, **FG**), Liessel (2007, **FP**), Gilze (2007, **JD**), Den Bosch (2008, **HG**); **Li:** Weert (2006, 2008, **FP, NL**), Nederweert (2008, **PN**), Roermond (2007, **KJ**), Venlo (2008, **PG**)

Sinds de eerste recente vondst (sinds 1967) in Noord-Brabant in 1989 is het met deze soort in het zuiden van ons land alleen maar vooruit gegaan. Er worden tegenwoordig regelmatig waarnemingen gedaan, hoewel het zeker nog geen gewone soort is. In de rest van het land ontbreekt de soort geheel, op een enkele vangst in Brielle (**Zh**) in 1998 na. Ook in de periode 2006-2008 zijn regelmatig waarnemingen gedaan met een totaal van 38 exemplaren. De vindplaats De Kaaistoep bij Tilburg levert verreweg de meeste waarnemingen, maar er zijn ook nieuwe vindplaatsen bijgekomen, zoals Gilze, Nederweert, Liempde, Roermond, Den Bosch, Valkenswaard en Venlo. De rups is gebonden aan esdoorns met een voorkeur voor Spaanse aak (*Acer campestre*). In Tilburg zijn zelfs rupsen gevonden in een plantsoen in de stad. Post (2010) heeft in een overzichtartikel de terugkeer van deze vlinder vanaf 1989 beschreven.

Geometridae – spanners

Aleucis distinctata (Herrich-Schäffer) – prunusspanner

Nb: Oeffelt, Cuyk, Boxmeer (2006, 2007, 2008, **AC, FP, JSc, PS**); **Li:** Maastricht (2008, **FP**), Vijlenerbosch (2008, **MP**), Terziet (2007, **FP**)

Een zeer zeldzame soort die de laatste decennia steeds minder werd opgemerkt. Behalve in Limburg en oostelijk Noord-Brabant werd de vlinder vroeger ook in de Achterhoek gevonden en een enkele keer in Kortgene (**Ze**). Dat de soort zo zeldzaam lijkt te zijn geworden heeft wellicht te maken met het ontbreken van gerichte zoekacties. De soort komt namelijk niet op stroop en slecht op licht af. De beste manier om de spanner te vinden is door met een zaklamp aan het begin van de avond hagen van sleedoorn en meidoorn af te lopen. De vlinders zitten op de bladeren of fladderen aan de luwzijde van de haag rondom de nog kale twijgen (Frans Post, persoonlijke waarneming). Zoals de naam al aangeeft leeft de rups op sleedoorn (*Prunus*), maar ook op meidoorn (*Crataegus*). De vlinders vliegen in het voorjaar met als hoofdvliegtijd april.

Cyclophora puppillaria (Hübner) – oranje-ode oogspanner

Zh: Ouddorp (2006, **KH**); **Li:** Maastricht (2008, **FP**)

Van deze zeldzame trekvlinder werden voor het laatst in 2001 twee exemplaren gemeld, in Apeldoorn en Geertruidenberg. Op 25 juli 2006 werd een exemplaar in Ouddorp gevangen met een lamp. Op 16 augustus 2008 kwam een exemplaar op licht af op de Sint-Pietersberg bij Maastricht. Zo eens in de vier à vijf jaar wordt er een exemplaar in ons land gezien, mogelijk afkomstig van naburige populaties. De vlinder staat niet bekend als een trekker over grote afstanden.

Eupithecia inturbata (Hübner) – esdoorndwergspanner

Zh: Ouddorp (2006, 2007, 2008, **KH**)

Deze vlinder werd pas in 1989 voor het eerst in Nederland ontdekt, in Ouddorp. Hans Huisman heeft kunnen vaststellen dat de Nederlandse populatie nog steeds vitaal is. In totaal werden in de periode 2006-2008 op de bekende vindplaats 20 exemplaren geteld. Er zijn tot en met 2008 nog geen meldingen buiten dit gebied gedaan. De rupsen leven op Spaanse aak (*Acer campestre*). In de buurt hiervan is het dus opletten.

Eupithecia phoeniceata (Rambur) – cipresdwergspanner

Ze: Groot Abeele (Oost-Souburg) (2007, 2008, **AB**)

Na de eerste twee exemplaren van deze soort in 2005 (De Vos 2008) in Oost-Souburg, werd door Anton Baaijens op dezelfde plaats op 9 en 19 september 2007 een exemplaar gezien, en wederom op 27 augustus en 2 september 2008. De vlinder heeft zich dus nog niet verspreid en dat is buiten verwachting (De Vos et al. 2008). Vooralsnog is Oost-Souburg de enige vindplaats in ons land. De rupsen leven op de conifeer *Cupressocyparis* × *leylandii*.

Horisme vitalbata (Denis & Schiffermüller) – bruine bosrankspanner

Ze: Anna-Jacoba Polder (Tholen, 2007, **AB**), Waterlandkerkje (2007, **IV**);

Nb: Vortum Mullem (2008, **FP**); **Li:** Maastricht (2006, 2007, 2008, **FP**), Terziet (2006, 2007, 2008, **FP**), Slenaken (2007, **FP**), Berg (2007, **FP**), Wijlre (2008, **RC**), Vijlenerbosch (2007, 2008, **FP, MP**), Schin op Geul (2008, **MP, GS, GV**), Wrakelberg (2008, **MV, SR, TE, JB**)

Tegenwoordig beperken waarnemingen van deze vlinder zich meestal tot de zuidelijke helft van het land. Oudere waarnemingen zijn bekend uit Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en

Overijssel, maar dat is ruim dertig jaar geleden. In drie oude kerngebieden, Zeeland, oostelijk Noord-Brabant en het zuiden van Limburg, is de soort nog altijd aanwezig. Vooral 2008 bleek een gunstig jaar voor deze vlinder, in de periode 14 april tot en met 15 augustus zijn maar liefst 25 vlinders genoteerd. De belangrijkste voedselplant is bosrank (*Clematis vitalba*), die vrij algemeen is in Zuid-Limburg en in het oostelijk rivierengebied. Deze plantensoort is zeldzaam langs de binnenduintrand, in stedelijke gebieden en elders zeer zeldzaam. In de schemering fladdert de bosrankspanner rondom de bosrank en kan met de zaklamp opgespoord worden. Door zijn karakteristieke bonte tekening kan het dier nauwelijks verward worden met andere spanners.

Idaeia inquinata (Scopoli) – roestige stipspanner

Ov: Rijsserberg (2008, **HM**)

Een zeer lokale en zeldzame soort die de laatste jaren steeds vaker opduikt. De laatste waarnemingen komen alle uit het oosten van het land, zo ook deze vondst van 4 juni 2008 te Rijsserberg.

Lampropteryx suffumata (Denis & Schiffermüller) – fraaie walstrospanner

Fr: Lauwersoog (2006, **VWG-F**), Ureterp (2006, **VWG-F**), Terschelling (2006, **PZu**); **Nh:** Egmond (2006, **PZu**); **Li:** Epen (2007, 2008, **FP**)

Een zeer zeldzame vlinder die sinds de jaren '90 van de vorige eeuw iets meer gezien wordt. In 2006 beleefde deze soort kennelijk een gunstig seizoen gezien de relatief vele waarnemingen. Op het grensgebied van Friesland en Groningen is deze spanner op 25 april en 9 mei 2006 waargenomen door de Vlinderwerkgroep Friesland en op 27 juni 2006 op Terschelling, een meer aannemelijke plaats voor dit duindier dan de andere waarnemingen. Toch zou in het genoemde grensgebied een populatie aanwezig kunnen zijn, omdat *L. suffumata* er al in 2005 werd gevangen. Dit is overigens niet vermeld in de jaarljst over de jaren 2002-2005 (De Vos 2008). Een andere duinvangst, eveneens in 2006, werd overdag gedaan in het duingebied bij Egmond aan Zee. In Zuid-Limburg komt de vlinder ook nog voor zoals blijkt uit waarnemingen in 2007 en 2008. Het betreft een oude vindplaats waar de vlinder vermoedelijk nooit is weggeweest. De vlinder vliegt in de maanden maart tot en met juni en kan gemakkelijk verward worden met *Ecliptopera silaceata* (Denis & Schiffermüller) en *Dysstroma truncata* (Hufnagel).

Menophra abruptaria (Thunberg) – zwartvlekspikkelspanner

Zh: Rotterdam (2007, 2008, **CG**)

Een uiterst zeldzame soort waarvan vroeger slechts enkele waarnemingen uit Limburg afkomstig waren. Sinds 1993 lijkt de vlinder zich in Zuid-Holland te hebben gevestigd getuige de waarnemingen in 1993-1999 in Rockanje (**PR**) en meer recent de drie exemplaren die op 13 april 2007 en op 31 maart en 24 juli 2008 in Rotterdam zijn gevonden. Een bijzondere waarneming van deze zeldzame spanner die volgens Lempke (1970) ook in de ons omringende landen sporadisch wordt waargenomen. De tekening van de spanner is heel karakteristiek. De voedselplanten zijn es (*Fraxinus excelsior*) en hulst (*Ilex aquifolium*). Wat dat betreft dus mogelijkheden genoeg voor de spanner om zijn leefgebied uit te breiden, want beide plantensoorten zijn niet zeldzaam in ons land.

4. De rouwspanner (*Odezia atrata*), 20 juni 2007 te Vlodrop. Foto: Ewoud Benschop

4. The Chimney Sweeper (*Odezia atrata*), 20 June 2007 in Vlodrop (Province of Limburg).

Odezia atrata (Linnaeus) – rouwspanner (figuur 4)

Li: Vlodrop (2007, **EB**)

Er zijn van deze oorspronkelijk Midden-Europese soort maar enkele waarnemingen in ons land gedaan, waarvan een aantal recente helaas niet verifieerbaar is. Deze waarneming is wel zeker. Het betreft een iets afgevlagen exemplaar dat op 20 juni 2007 in Vlodrop werd gefotografeerd.

Perizoma blandiata (Denis & Schiffermüller) – ogentroostspanner

Fr: Midsland (Terschelling, 2006, **Pzu**); **Ze:** Kruiningen (2008, **AB**);

Li: Maastricht (2008, **FP**)

Een zeldzame spanner die voorheen voornamelijk in het zuiden van het land werd waargenomen, maar nu ook in het noorden is aangetroffen. Op 20 juli 2006 werden twee exemplaren gevangen te Midsland op Terschelling. Op 6 augustus 2008 werd voor Zeeland het tweede exemplaar gevonden op de al bekende vindplaats Kruiningen. In Zuid-Limburg is de soort ook nog present, gezien de waarneming op 16 augustus 2008 op de Sint Pietersberg. De rups leeft op de vruchten van ogentroostsoorten (*Euphrasia*), nietige plantjes, vaak verscholen in iets hogere begroeiing.

Pungeleria capreolaria (Denis & Schiffermüller) – dennenbandspanner

Li: Heerlen (2007, **MP**), Epen (2008, **MP**), Vijlenerbosch (2008, **MP**), Terzier (2006, 2007, 2008, **FP, JSc, MP**), Vaals (2008, **LS**)

De dennenbandspanner werd in 1978 voor het eerst in ons land waargenomen en is sindsdien als vaste bewoner in ons land gebleven. Tot nu toe zijn 38 vlinders uit Nederland bekend, maar vrijwel uitsluitend uit Limburg. Een enkele vangst uit 1996 is bekend uit Twello (**Ge**). Prick & Smeets (2009b) geven een uitgebreid overzicht van het voorkomen van deze soort in Zuid-Limburg. De rups leeft op naaldhout met een voorkeur voor de gewone zilverspar (*Abies alba*). Hoewel het lijkt alsof de dennenbandspanner de laatste jaren in aantal toeneemt, zal het volgens Prick & Smeets voor deze soort niet eenvoudig zijn om zich te verspreiden, vooral vanwege de grootschalige decimering van naaldhoutbossen.

Scopula ternata (Schrank) – crème stipspanner

Ge: De Sijsselt (Ede) (2007, **MF**)

In de jaarlijst over het jaar 2000 (De Vos et al. 2006) staat uitgebreide informatie over het voorkomen van deze vlinder. Na dat jaar werden er geen verifieerbare waarnemingen meer gemeld, tot er op 25 mei 2007 één exemplaar werd gezien in De Sijsselt bij Ede. Het blijft dus een zeer zeldzame vlinder. Gebieden met

blauwe en rode bosbes (*Vaccinium myrtillus* en *V. vitis-idaea*) bieden de meeste kans op het waarnemen van deze spanner.

Noctuidae – uilen

Acontia lucida (Hufnagel) – bleekschouderuil

Ze: Retranchement (2007, **AA**)

Op 6 augustus 2007 werd in Retranchement het derde exemplaar voor Nederland gevangen. Deze zeer schaarse trekvlinder werd eerder in ons land waargenomen in 1947 in Sint-Michielsgestel (**Nb**) en in 1997 in Rockanje (**Zh**), dus steeds in de zuidelijke helft van het land.

Apamea aquila (Donzel) – pijpenstro-uil

Dr: Bargerveen (Meerstalblok, 2006, **KH**); **Nb:** Deurne (2006, 2007, 2008, **FP**), Liessel (2006, 2007, 2008, **FP, JSc, PS**); **Li:** Grientsveen (2007, 2008, **FP**), Ospel (2008, **PN**)

In het jaarverslag van 2000 (De Vos et al. 2006) werd een overzicht gegeven van de vondsten van *A. aquila*. Op de grens van Limburg en Noord-Brabant bevindt zich een populatie waar de soort jaarlijks wordt gezien, soms in tientallen op een goede avond. De vlinders komen nauwelijks op licht af, maar vooral op stroop. De soort is ook waargenomen op 17 juli 2006 in het Bargerveen te Drenthe en op 16 en 26 juli 2008 te Ospel in Limburg. In het Bargerveen is deze vlinder al vaker gezien.

Apamea epomidion (Haworth) – zwartrandgrasuil

Li: Schin op Geul (2008, **GV**)

Dit is een uiterst zeldzame soort in ons land, waarvan het laatste met zekerheid gedetermineerde exemplaar uit 1959 stamt, eveneens uit Limburg. Alle latere opgaven zijn niet verifieerbaar. De vlinder lijkt nogal veel op de wat bonter gekleurde en veel algemenere *Apamea crenata* (Hufnagel). Een reden om aan dieren die lijken op *A. crenata* eens wat meer aandacht te schenken; *A. epomidion* vliegt vooral in de maanden juni en juli. Op 8 augustus 2008 werd te Schin op Geul een exemplaar gevangen dat met zekerheid is gedetermineerd.

Athetis hospes (Freyer) – vale stofuil

Ze: Retranchement (2007, **AA**), Graauw (2008, **JV**)

Op 19 augustus 2007 werd deze soort in Retranchement gevonden en was daarmee het eerste exemplaar voor Nederland (Van Kuijk & Almekinders 2008). De waarneming kwam aan het licht door een oproep van de Deense uilenspecialist Michael Fibiger om naar deze uil uit te kijken, omdat in de ons omringende landen reeds waarnemingen werden gedaan. De vondst werd gedaan in een fotoarchief (zie Vlindernet.nl), het dier zelf is helaas niet bewaard gebleven. Dat is anders met de tweede vondst, die gedaan werd op 21 augustus 2008 in Graauw. Gezien de waarnemingen in onze buurlanden, is het te verwachten dat in de toekomst nog meer vondsten worden gedaan. In het oorspronkelijke leefgebied rond de Middellandse Zee vliegt de soort in twee generaties, van mei tot juni en van augustus tot begin oktober. De rups is polyfaag op diverse kruidachtige planten.

Catocala fraxini (Linnaeus) – blauw weeskind (figuur 5)

Fr: Bergum (2008, **WT**), Ter Idzard (2006, **PZ**); **Zh:** Delfgauw (2006, **HT**), Honselersdijk (2006, **KS**)

Na de vangst van een exemplaar in 2003 te Duurswoude (**Fr**), die overigens de eerste waarneming in vier jaar betrof, werden van

5. Het blauw weeskind (*Catocala fraxini*), 17 augustus 2006 te Honselersdijk (Zuid-Holland). Foto: K. van Schie
5. The Clifden Nonpareil (*Catocala fraxini*), 17 August 2006 in Honselersdijk (Province of Zuid-Holland).

deze zeldzame trekvlinder uit Oost-Europa in 2006 maar liefst drie exemplaren gemeld! Daarna werd nog een vlinder gevangen op 12 juli 2008 te Bergum. Friesland is dus het laatste decennium goed bedeed met deze soort.

Chortodes brevilinea (Fenn) – stippelrietboorder

Fr: Griend (2007, **DL & GK**)

Van deze zeer zeldzame moerasvlinder zijn lange tijd geen waarnemingen uit ons land bekend geworden. De eerste waarneming dateert uit 1916 van Texel en in de jaren '50 van de vorige eeuw was slechts een populatie bekend in Eernewoude (**Fr**). Daarna zijn geen betrouwbare meldingen meer gedaan, maar op 21 juli 2007 werd op Griend een exemplaar gevangen door vogelonderzoekers. De determinatie is bevestigd door vlinderkenners in Friesland. Tot nu toe beperkt het verspreidingsgebied zich tot de noordelijke helft van ons land. De rups leeft op riet (*Phragmites australis*) en verpopt zich in de strooisellaag. De stippelrietboorder overwintert als ei op een rietstengel.

Colobochyla salicalis (Denis & Schiffermüller) – booglijnuil

Ze: Koewacht (2008, **AB**)

Na de jaren '70 van de vorige eeuw is deze soort in Nederland hard achteruit gegaan. In 1982 en 1994 werden van dit zeer zeldzame uiltje de laatste waarnemingen gedaan, respectievelijk in de Mariapeel en op de Wrakelberg (**Li**). Maar op 21 augustus 2008 werd weer een exemplaar gezien, te Koewacht. Kenmerkend zijn de roodachtige bruine dwarslijnen op de vleugels. De rups leeft op jonge bladeren van wilgen (*Salix*) en verpopt zich ook op de waardplant.

Conistra ligula (Esper) – donkere winteruil

Ge: Twello (2006, **JW**); **Li:** Simpelveld (2007, 2008, **MP**), Valkenburg (2007, **MP**), Ospel (2008, **PN**), Holset, Schin op Geul, Vijlen, Welten (2008, **MP**)
Deze soort lijkt sterk op de bosbesuil, *Conistra vaccinii* (Linnaeus), waarvan de kenmerken in het vorige verslag uitvoerig zijn behandeld (De Vos et al. 2008). Deze soort is echter veel zeldzamer dan *C. vaccinii*, waarvan Lempke (1964) indertijd opmerkte dat het een typische Oost- en Zuid-Nederlandse soort is. In de

periode 2006-2008 zijn 34 betrouwbare waarnemingen van deze soort gedaan, vooral in het zuiden van ons land. Een afwijkende vindplaats is Twello, waar op 18 november 2006 een exemplaar in de lichtval kwam.

Diarsia dahlia (Hübner) – moerasbreedvleugeluil

Dr: Bargerveen (2008, **JAR**)

Een zeldzame soort die hier en daar in Nederland op hoogveen-terreinen werd gevonden. Helaas worden er met determinaties veel fouten gemaakt, omdat deze soort nogal lijkt op *Diarsia brunnea* (Denis & Schiffermüller) en *Diarsia rubi* (Vieweg), hoewel laatstgenoemde veel kleiner is. In werkelijkheid blijkt de soort zeer lokaal en op de meeste plaatsen verdwenen. Recentelijk werd een nieuwe sterke populatie ontdekt in Bargerveen (**Dr**). Op 18 augustus 2000 vond Bob van Aartsen er één in zijn malaiseval. Daarna is er stelselmatig op gelet en dat resulteerde in diverse vangsten in 2002 (4 exx.), 2003 (50 exx.) en 2005 (10 exx.) (**KH**). Ook in 2008 werd de soort weer gevonden, in totaal tussen 23 juli en 12 augustus 2008 negen exemplaren (**JAR**).

Dysgonia algira (Linnaeus) – bruine prachtuil (figuur 6)

Ge: Apeldoorn (2007, **HW**)

Een uitzonderlijke soort voor ons land, waarvan op 5 juli 1965 reeds een exemplaar werd gevangen in een boomgaard te Goes (**Ze**). Henk van Woerden fotografeerde het tweede exemplaar in Nederland op 18 juni 2007 bij Het Loo in Apeldoorn. Deze fraaie uil heeft zijn leefgebied rond de Middellandse Zee.

Hadena albimacula (Borkhausen) – witvlek-silene-uil

Nh: Egmond aan Zee (2006, 2008, **AW**), IJmuiden (2006, **JW**)

Het jaar 2006 was voor deze zeldzame soort blijkbaar bijzonder gunstig, want er werden in de Noordhollandse duinen bij Egmond aan Zee en bij IJmuiden in de periode tussen 4 juni en 6 augustus 2006 bijna 40 exemplaren waargenomen. De laatste waarnemingen hiervoor stammen uit de jaren '90 van de vorige eeuw van dezelfde vindplaatsen. Op 6 juli 2008 werd wederom een exemplaar waargenomen in Egmond aan Zee. Ook Lempke (1964) meldt dat de vlinder, op een enkel uitzondering na, alleen

6. De bruine prachtuil (*Dysgonia algira*), 18 juni 2007 bij Het Loo te Apeldoorn. Foto: Henk van Woerden

6. The Passenger (*Dysgonia algira*), 18 June 2007 near Het Loo in Apeldoorn (Province of Gelderland).

in de duinen voorkomt. De voedselplant is nachtsilene (*Silene nutans*) die vroeger ook wel knikkende silene werd genoemd. De rupsen leven in de zaaddozen van deze plant.

Lamprotes c-aureum (Knoch) – akelei-uil

Zh: Hollandsche Biesbosch (bij Dordrecht) (2008, **HO**, **JDs**);

Nb: Drimmelen (2006, 2007, 2008, **JSc**)

In de zuidelijke Biesbosch gaat het onverminderd goed met de akelei-uil. De soort wordt er elk jaar gezien, in 2006-2008 met maar liefst 62 exemplaren. Op 6 en 7 juni 2008 werd de akelei-uil gezien aan de noordkant van de Biesbosch, waar de vlinder reeds van bekend is. Het blijft landelijk gezien echter een zeldzaam dier. In de vorige jaarlijsten is al aandacht besteed aan de historie en de biotoop van deze soort (De Vos et al. 2006, 2008).

Leucania loreyi (Duponchel) – kosmopoliet

Zh: Monster (2006, **JS**)

Hoewel de Nederlandse naam aangeeft dat deze vlinder over de hele wereld wordt gevonden is het lang niet overal een gewone soort. Bij ons is het zelfs een uitzonderlijk zeldzame trekvlinder, waarvan alleen een zeer oude vangst uit 1859 bekend is uit Amsterdam (Lempke 1956). Latere meldingen zijn nooit geverifieerd en correct bevonden, totdat Jan Scheffers een exemplaar naar het Zoölogisch Museum in Amsterdam stuurde, dat gevangen was op 30 oktober 2006 in Monster. Een uitzonderlijke vondst die nu is opgenomen in de ZMA-collectie.

Lithophane socia (Hufnagel) – geelbruine houtuil

Nb: Liessel (2008, **JSc**); **Li:** Terziet (2007, **FP**), Holset (2008, **MP**)

Wederom een soort die vaak wordt verward met gelijkende soorten, zoals *Lithophane semibrunnea* (Haworth) en zelfs *Cucullia umbratica* (Linnaeus). Betrouwbare waarnemingen zijn helaas schaars. Op 26 oktober 2007 werd een exemplaar verzameld bij Terziet, een vindplaats waar de soort ook al in 2004 en 2005 is waargenomen. Op 8 mei 2008 werd een exemplaar met stroop gelokt in de Brabantse Peel. Op 15 oktober 2008 werd met zekerheid een exemplaar waargenomen te Holset.

Phragmatiphila nexa (Hübner) – liesgrasboorder

Ge: Olde Maten (2008, **KH**)

Deze soort is nog niet zo lang uit ons land bekend. Ab Goutbeek bleek de soort al in 1964 in Dalfsen (**Ov**) te hebben gevangen en sindsdien is de soort er tot eind jaren '70 van de vorige eeuw gebleven. Een andere populatie was bekend uit Vlodrop (**Li**) waar diverse verzamelaars eveneens in de zeventiger jaren tot en met 1981 regelmatig waarnemingen deden. Recentere waarnemingen zijn door Hans Huisman gedaan in Hasselt en Rouveen (beide **Ov**) en de meest recente vangst stamt van 29 augustus 2008, toen tijdens een excursie in het kader van de vierde nationale nachtvlindernacht onder leiding van dezelfde verzamelaar een exemplaar in Olde Maten (**Ge**) werd gefotografeerd. De vlinder is met de kenmerkende witte 'S' op de bruine vleugels onmiskenbaar en een opvallende verschijning. Volgens Steiner & Ebert (1998) leeft de soort in vochtige zeggenrijke (*Carex*) weilanden en bosschages. Ook in onze buurlanden is het een zeldzame verschijning.

Caradrina kadenii (Freyer) – kadeni-stofuil (figuur 7, 8)

Nh: Petten (2006, **RG**); **Zh:** Brielle (2006, **PR**), Rozenburg (2006, **KR**);

Ze: Kortgene (2006, 2007, 2008, **JV**), Retranchement (2006, **AA**), Groot Abeele (2006, 2007, 2008, **AB**), Vrouwenpolder (2006, **AB**), Spui (bij Vlissingen) (2007, **AB**), Wissenkerke (2007, **CJ**), Hoofdplaat (bij Sluis) (2007, **S&B**);

Li: Brunssum (2006, **FP**)

Deze vlindersoort werd in oktober 2006 als nieuwe soort voor onze fauna opgemerkt door Anna Almekinders in Retranchement (Zeeuws-Vlaanderen), maar achteraf had Peter Rooij de eer om op 5 september 2006 in Brielle (**Zh**) het eerste Nederlandse exemplaar te hebben gevangen (Van Vuure 2007). Daarna nam het aantal waarnemingen snel toe. In totaal werden er 27 data genoemd waarop de soort gezien is in Zeeland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Limburg. De verspreiding van de nu bekende vindplaatsen is te zien in figuur 8. Ook in de ons omringende landen is deze uil duidelijk aan het toenemen. Het is dus te verwachten dat het aantal waarnemingen snel zal groeien. De vlinder vliegt in het voor- en najaar en heeft als kenmerk de donkerbruin gekleurde niervlek omgeven door een smalle oranjeachtige ring.

7. De kadeni-stofuil (*Caradrina kadenii*), 10 oktober 2006 te Retranchement (Zeeland). Foto: Hans van Kuijk

7. Clancy's Rustic (*Caradrina kadenii*), 10 October 2006 in Retranchement (Province of Zeeland).

Polymixis flavicincta (Denis & Schiffermüller) – gele granietuil

Nh: Laren (2006, **TvE**)

Al decennia lang is in het Gooi een goede populatie bekend en dit is waarschijnlijk nog de enige die zich in ons land bevindt. Vrijwel elk jaar kan de soort hier worden waargenomen. De waarneming op 18 september 2006 in Laren is dus in het bekende verspreidingsgebied gedaan.

Pechipogo plumigeralis (Hübner) – gepluimde snuituil (figuur 9)

Zh: Rozenburg (2006, **KR**); **Ze:** Waterlandkerkje (2006, **IV**), 's Heer Hendrikskinderen (2008, **JV**)

Karel Rijdsdijk ving op 3 oktober 2006 een snuituil met opvallend geveerde antennen. Dit is het meest duidelijke uitwendige kenmerk van deze soort, want de mannetjes van de andere Nederlandse snuituilen hebben dat niet. De pluimen aan de voorpoten (in werkelijkheid zijn dit feromoonharen), die in de Nederlandse naam tot uiting komen, zijn niet uniek want vrijwel alle mannetjes van de snuituilen in de subfamilie Herminiinae hebben in meerdere of mindere mate pluimen. Bij het samenstellen van een publicatie over deze voor Nederland nieuwe soort (Rijdsdijk et al. 2008), bleek dat er enkele dagen eerder, op 29 september 2006, al een exemplaar was gevangen in Waterlandkerkje. Vermoedelijk betreft het een bescheiden migratie in het gunstige jaar 2006. Een derde exemplaar werd gevangen op 5 juli 2008 in 's Heer Hendrikskinderen (Zuid-Beveland). Het wordt interessant om te zien of deze soort op meer plaatsen opduikt en zich misschien hier zal vestigen.

8. De verspreiding van de kadeni-stofuil (*Caradrina kadenii*) in Nederland tot en met 2008. Bron: nationaal vlinderbestand 'Noctua' (Werkgroep Vlinderfaunistiek & De Vlinderstichting).

8. The distribution of Clancy's Rustic (*Caradrina kadenii*) in The Netherlands until 2008. Source: National Database of Lepidoptera 'Noctua' (Werkgroep Lepidoptera Faunistics and The Dutch Lepidoptera Foundation).

Protolampra sobrina (Duponchel) – moerasheide-aarduil

Nb: Liessel (2008, **AC**)

Dit is een zeer zeldzame uil die maar in enkele jaren is waargenomen, het meest nog in de jaren '60 van de vorige eeuw in Limburg en Noord-Brabant. Anton Cox ving op 3 augustus 2008 een exemplaar in Liessel. Hij is goed bekend met de soort, want juist in die jaren '60 heeft ook hij de soort meerdere malen gevangen. In 2002 werd door Frans Post op stroop op dezelfde plek ook al een exemplaar verzameld. De vangplek is circa een kilometer verwijderd van de plaats waar Bob van Aartsen de soort nog in de zeventiger jaren heeft waargenomen. De vlinder vliegt in de tweede helft van de zomer, de rups overwintert en voedt zich vóór de winter met bosbes (*Vaccinium*) en struikheide (*Calluna*), daarna vooral met wilg (*Salix*) en berk (*Betula*).

Syngrapha interrogationis (Linnaeus) – schijn-gamma-uil

Nh: Korverskooi (Texel, 2006, **ES**); **Zh:** Brielle (2006, **PR**), Naaldwijk (2006, **JS**)

Deze trekvlinder is na de jaren '70 van de vorige eeuw, waarin de soort een zeer goede periode had, veel zeldzamer geworden. De laatste tien jaar zijn maar enkele exemplaren in Nederland waargenomen. Het jaar 2006 bleek bijzonder gunstig voor de soort, want er werden in de maand augustus maar liefst drie exemplaren geteld: op 3 augustus in de Korverskooi, op 4 augustus te Brielle en op 16 augustus te Naaldwijk.

Trichoplusia ni (Hübner) – ni-uil

Fl: Almere-Buiten (2006, **DD**)

Een zeer zeldzame trekvlinder die bovendien sterk lijkt op een bleke gamma-uil, *Autographa gamma* (Linnaeus). Het is met

9. De gepluimde snuituil (*Pechipogo plumigeralis*), 3 oktober 2006 te Rozenburg (Zuid-Holland). Foto: Karel Rijdsijk
9. The Plumed Fan-foot (*Pechipogo plumigeralis*), 3 October 2006 in Rozenburg (Province of Zuid-Holland).

determinaties dus belangrijk om goed op te letten. Deze waarneming van 21 mei 2006 te Almere-Buiten is met zekerheid goed gedetermineerd. Het is de eerste sinds zes jaar in Nederland en slechts het elfde exemplaar dat uit ons land bekend is.

Xestia agathina (Duponchel) – late heide-uil (figuur 10)

Gr: Appelscha (2007, **GT**); **Fr:** Haulerwijk (2008, **GT**); **Dr:** Bargerveen (2008, **JAR**); **Ge:** Heerde (2007, 2008, **DR**), Rheden (2008, **VB, HD**); **Ut:** Leersumse veld (2006, **HB**); **Nb:** Reusel (2006, 2007, **FP, JSc**)

Deze uil van de heide werd in 2006-2008 ruim 90 maal gezien in de provincies Utrecht, Gelderland, Drenthe, Noord-Brabant, Friesland en Groningen. Al met al dus een goede spreiding over het land van deze zeldzame uil. In de periode 2002-2005 werd *X. agathina* 238 maal geteld en in 2001 maar eenmaal. Deze verschillen in aantallen kunnen het gevolg zijn van de activiteit van waarnemers, die de juiste biotopen op bepaalde tijden niet en in andere jaren juist wel bezocht hebben. De rups leeft op struikheide (*Calluna vulgaris*) en dopheide (*Erica tetralix*). De vlinder vliegt in de maanden augustus en september vaak in de schemering laag over de heidestruiken. De vlinder kan op het eerste gezicht verward worden met *Euxoa tritici* (Linnaeus), maar de brede lichtgrijze strook langs de costa en de okerkleurige veeg aan de binnenrand van de voorvleugel zijn goede determinatiekenmerken.

Xestia stigmatica (Hübner) – ruituil

Nb: Deurnse Peel (2007, **FP**)

In 2001 werd deze zeldzame soort voor het eerst in Nederland gevonden, in de Deurnse Peel (**Nb**). Op 6 augustus 2007 werd wederom een exemplaar gevonden op precies dezelfde plek. Een uitgebreid verslag van deze nieuwkomer in ons land wordt gegeven door Post (2007). Volgens Waring & Townsend (2006) is de vlinder goed te onderscheiden van de andere *Xestia* soorten, met name *Xestia triangulum* (Hufnagel) en *Xestia ditrapezium* (Denis & Schiffermüller), door de brede grijsachtig donkerbruine voorvleugels, die soms ietwat paars getint zijn, en een brede donkere band langs de golflijn. De vlinder is vooral te vinden in kruidenrijke zones in of aan de rand van een bos.

10. De late heide-uil (*Xestia agathina*), 1 september 2006 in het Leersumse Veld (Utrecht). Foto: Huig Bouter
10. The Heath Rustic (*Xestia agathina*), 1 September 2006 in Leersumse Veld (Province of Utrecht).

Nolidae – visstaartjes

Meganola strigula (Denis & Schiffermüller) – donker visstaartje

Ge: Elspeeter Struiken (2008, **KH**)

Een zeldzame soort die gemakkelijk met bijvoorbeeld *Nola confusalis* (Herrich-Schäffer), het vroeg visstaartje, verward kan worden. Let daarbij goed op de vliegtijd, want zoals de Nederlandse naam van de tweede soort al aangeeft is *N. confusalis* een vroege vlieger (hoofdvliegtijd mei) en vliegt *M. strigula* wat later (juni-juli). In 2008 werden drie exemplaren in Elspeeter Struiken gevonden, respectievelijk op 26 juni en 5 juli.

Arctiidae – beervlinders

Callimorpha dominula (Linnaeus) – bonte beer

Nb: Gemert (2006, **IH**); **Li:** Ospel (2007, **PN**), Terziet (2006, 2007, 2008, **FP**), Eckelrade (2008, **FP**), Berg (2008, **FP**), Maastricht (2008, **FP**)

Deze beervlinder is een zeer zeldzame standvlinder die alleen in het uiterste zuiden van Limburg inheems is. Bij Terziet bevindt zich een goede vindplaats waar de vlinder jaarlijks in aantal wordt gezien. Ook in de bosgebieden tussen Epen en Maastricht duikt de bonte beer af en toe op en vermoed wordt dat de soort zich heeft weten te vestigen op nieuwe plekken. Daarnaast bereiken ons zwerfende exemplaren uit nabij gelegen populaties in België of Duitsland. Sinds 2001 is de soort wat vaker gezien dan in de voorgaande jaren, maar telkens met slechts enkele exemplaren. Op 19 juli 2006 werd te Gemert een exemplaar gezien en op 25 juni 2007 wederom een exemplaar te Ospel. Het is een echte zomervlinder die vooral in juni en juli wordt gezien. De rupsen hebben als waardplant diverse kruidachtigen die in vochtige gebieden staan, zoals koninginnekruid (*Eupatorium*), smeerwortel (*Symphytum*) en moeras-spirea (*Filipendula*).

Utetheisa pulchella (Linnaeus) – prachtbeer (figuur 11)

Fr: Groene Strand (Terschelling, 2006, **PZu**), Oosterend (Terschelling, 2006, **DvdS**); **Nh:** Boekelermeerpolder (2006, **AP**), Den Hoorn (Texel, 2006, **MC**); **Nb:** Dreumel (2006, **LW**), Kessel (2006, **CW**); **Li:** Schin op Geul (2006, **GS**) Slechts negen exemplaren waren uit Nederland bekend, maar deze prachtige vlinder laat zich dan ook zelden in ons land zien. In het gunstige migratiejaar 2006 was dat anders! Maar liefst negen exemplaren werden hierbij opgeteld, in één jaar dus een verdubbeling van wat er ooit in ons land is gezien. Van de vroege migranten, de eerste generatie, werden er drie exemplaren op 9 mei in het Groene Strand op Terschelling geteld. Pas in oktober werden de volgende vlinders gezien; op 22 oktober (Oosterend, dus wederom Terschelling), 26 oktober (Dreumel, Kessel en Schin op Geul), 27 oktober (Boekelermeerpolder bij Alkmaar) en ten slotte op 2 november (Den Hoorn). Waarschijnlijk betreft het twee afzonderlijke migraties en niet een hier ontwikkelde generatie. De datumreeks en de locaties zijn hiervoor belangrijke aanwijzingen.

Bespreking

Opvallende trends

Bij soorten die in de jaaroverzichten besproken worden, zijn de aantallen waarnemingen per jaar in de regel zeer laag. De vraag die zich daarbij doet gelden is wat de meerwaarde is van het verzamelen van dergelijke bijzondere waarnemingen. Behalve dat dergelijke overzichten bijdragen aan de documentatie van de waarnemingen en het dus belangrijk is voor de vlinderfaunistiek, zijn er echter meer redenen te noemen. Zo worden er soms opvallende trends zichtbaar – *Zygaena viciae*, bijvoorbeeld, weet zich uit te breiden naar diverse locaties in Limburg, en ook *Caradrina kadenii* is na zijn ontdekking in 2006 aan het toenemen. Dit is een trend die in omliggende landen ook is waargenomen. Verder neemt het aantal waarnemingen van *Ptilodon cucullina* toe, met name in de provincie Noord-Brabant. Mogelijk dat een deel van deze toename te verklaren is uit een toegenomen belangstelling van waarnemers, maar de melding van nieuwe vindplaatsen van deze soort doet vermoeden dat er sprake is van een reële uitbreiding.

Een tweede belang van de jaaroverzichten is, dat met het verzamelen van dergelijke bijzonderheden inzicht in het bestaan van (mogelijke) populaties kan worden verkregen.

11. De prachtbeer (*Utetheisa pulchella*), 22 oktober 2006 in Oosterend (Terschelling). Foto: D. van der Spoel

11. The Crimson Speckled (*Utetheisa pulchella*), 22 October 2006 in Oosterend (Terschelling Island, Province of Friesland).

Een losse waarneming van een enkele vlinder is moeilijk te interpreteren. Het kan een zwerver zijn, maar ook een individu van een lokaal aanwezige populatie. Worden meerdere vlinders waargenomen in geschikt leefgebied, dan ligt het bestaan van een populatie voor de hand en kan bij het beheer van dergelijke gebieden rekening met een dergelijke soort worden gehouden. De vondst van *Phragmatiphila nexa* in augustus 2008, bijvoorbeeld, maar ook de herhaalde waarnemingen van *Xestia stigmatica* geven reden om aan te nemen dat van deze soorten een populatie aanwezig is.

Goede of slechte jaren

Ook kun je de vraag stellen of de besproken jaren goede of slechte jaren waren. Met andere woorden: waren de meeste soorten talrijker dan gemiddeld, of juist minder talrijk? Dankzij de gegevens in het gebruikte bestand kan daarop een exact antwoord worden gegeven. Eerst moet dan worden uitgelegd hoe daar de talrijkheid van een soort in een jaar wordt berekend. Stap 1 is dat het aantal exemplaren dat wordt gezien bij een waarneming (x), wordt omgezet in:

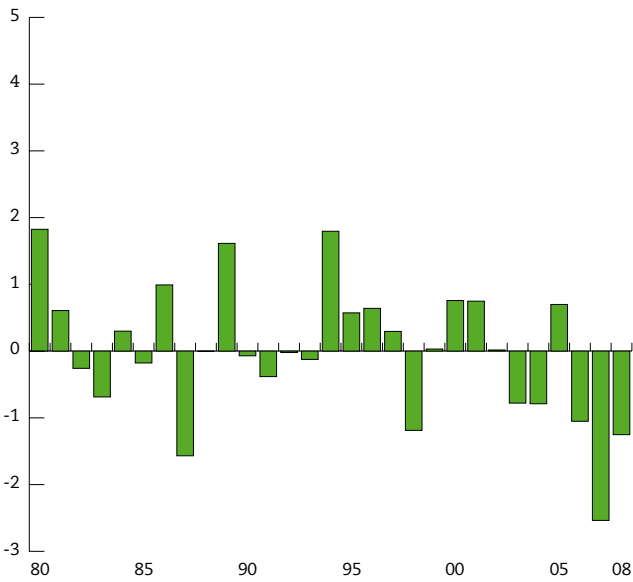
$$x' = \log(x+1).$$

Stap 2 is dat per jaar voor elke soort het totaal van x' wordt berekend, resulterend in N . Tevens wordt het aantal waarnemingsdagen in elk jaar geteld (W). We spreken van een waarnemingsdag als een persoon op een dag op een plaats tenminste één macro heeft verzameld of waargenomen. De talrijkheid van een soort, a , in een jaar j wordt dan berekend als:

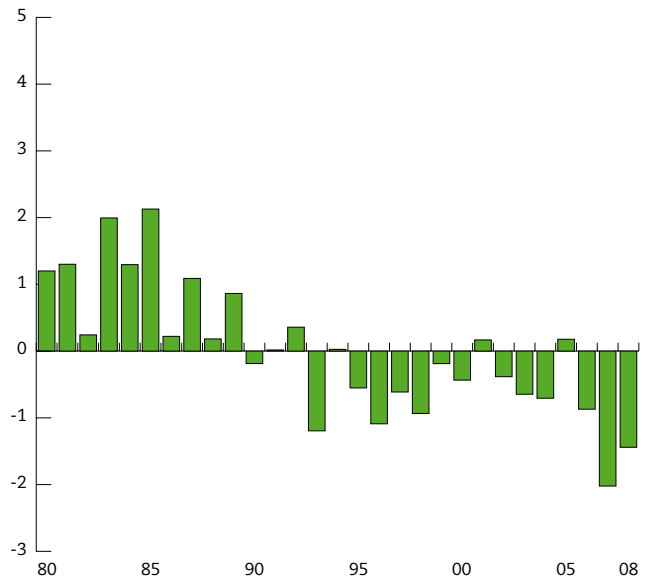
$$a_j = 10^4 \times (N_j + 10^{-5}) / W_j.$$

Om dat getal a_j in perspectief te zien berekenen we voor elke soort afzonderlijk vervolgens het gemiddelde, av , en de standaarddeviatie, sd , over de periode 1980-2008. Dat is namelijk het tijdvak waarin we over voldoende gegevens beschikken voor zulke berekeningen. De 'prestatie', p , van een soort in een jaar j is dan gelijk aan:

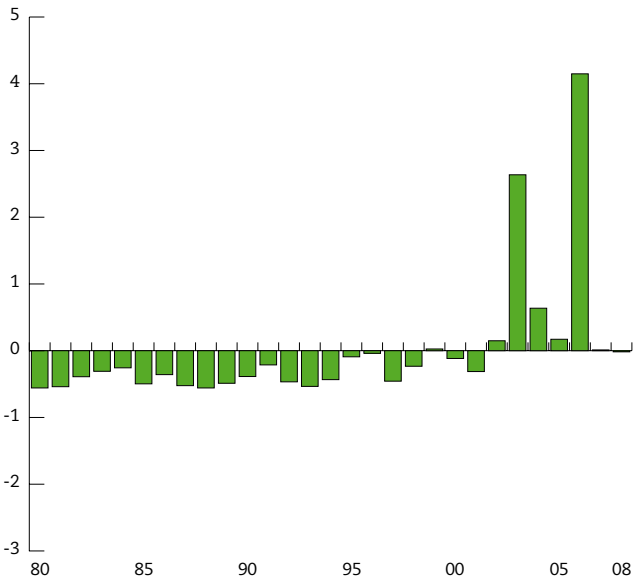
$$p_j = (a_j - av) / sd.$$

12 *Crocallis elinguaris*

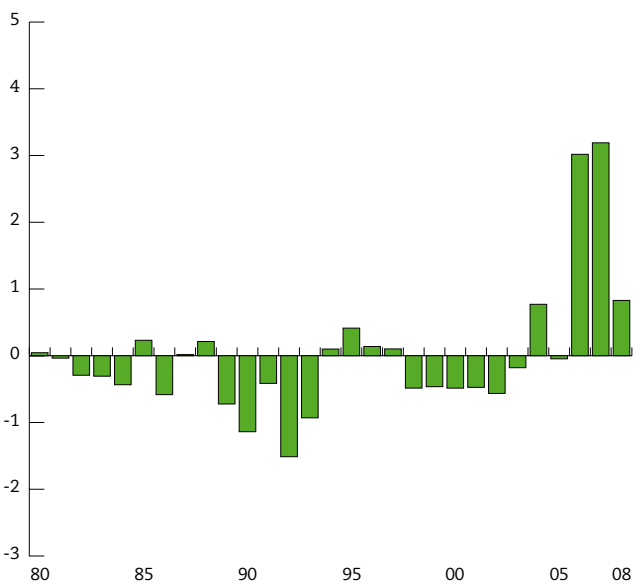

13 *Ourapteryx sambucaria*

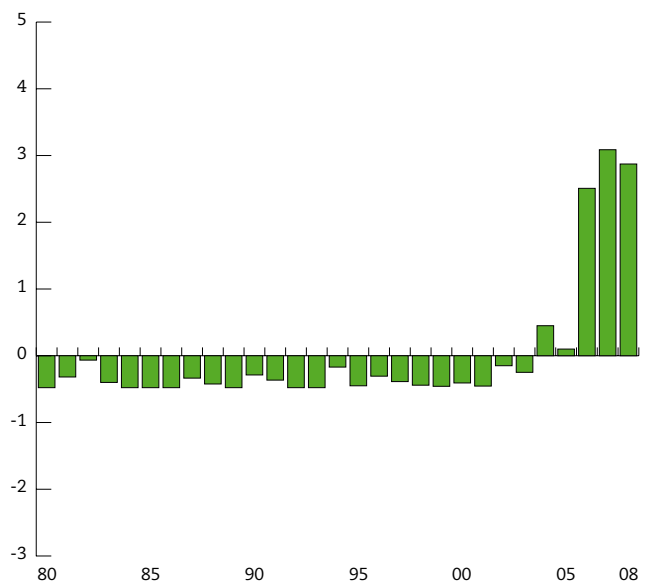

14 *MacroGLOSSUM stellatarum*

12-16. Jaarlijkse prestatie in 1980-2008; 12: *Crocallis elinguaris*;
13: *Ourapteryx sambucaria*; 14: *MacroGLOSSUM stellatarum*; 15: *Operophtera
brumata*; 16: *Conistra rubiginosa*.
12-16. Yearly performance in 1980-2008.

15 *Operophtera brumata*

16 *Conistra rubiginosa*

Met deze manier van rekenen wordt bereikt dat het getal *p* van soort tot soort vergelijkbaar is. Een negatieve waarde van *p* geeft aan dat een soort het minder goed heeft gedaan dan gemiddeld, en omgekeerd. Voor de 932 soorten macro's in 'Noctua' levert deze aanpak voor de drie jaren 2006-2008 dus 2796 soort-jaar combinaties op. Van deze 2796 getallen bleken er niet minder dan 2314 (dit is bijna 83%) negatief te zijn. De gemiddelden per jaar geven een minstens even somber beeld: 2006: -0.35; 2007: -0.49; 2008: -0.38. Elk van de drie jaren scoorde onze macro-vlinderfauna als geheel dus onder het gemiddelde, nog wel het slechtst in 2007.

Tabel 1 toont de tien soorten die het slechtst gepresteerd hebben en, om het beeld niet al te somber te maken, ook de tien soorten die het juist heel goed gedaan hebben. Daarbij staat de migrant *Macroglossum stellatarum* (Linnaeus), die in 2006 een niet eerder geëvenaard maximum had, maar die dit gevolgd zag door twee geheel normale jaren, zodat het gemiddelde onopvallend bleef. In de figuren 12-16 worden enkele voorbeelden gegeven van soorten die het slecht hebben gedaan in de periode 1980-2006 (figuur 12 en 13) en van enkele soorten die het juist goed hebben gedaan in die periode (figuur 15 en 16). Ter vergelijking wordt de jaarlijkse prestatie van *M. stellatarum* in figuur 14 gepresenteerd.

Trekvlinders

Het jaar 2006 was uitzonderlijk goed voor de trekvlinders. Van 44 soorten wordt in tabel 2 (zie pagina 95-97) een overzicht gegeven van het aantal waargenomen vlinders, rupsen en poppen per maand in de periode 2006-2008. Er werden ook zeldzame trekvlinders waargenomen, waarvan een aantal hierboven in de soortteksten besproken is. Van enkele gewonere soorten werden uitzonderlijk hoge aantallen geteld: van de windpijlstaart, *Agrius convolvuli* (Linnaeus), werden in 2006 bijna 500 vlinders gezien, alleen in 1983 was dit getal hoger (716), maar er werd met ruim 1800 (!) wel een recordaantal rupsen in 2006 gevonden. Een record werd ook gebroken door de katoendaguil, *Helicoverpa armigera* (Hübner). Hiermee kreeg de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen het nog even Spaans benaamd, omdat dit een risicosoort is voor plaagvorming. Nog nooit eerder werden zoveel katoendaguien in Nederland in het wild gevonden en de ontwikkeling hiervan werd daarom met argusogen gevolgd. De gevolgen vielen overigens erg mee. De verwante vlekduigel, *Heliothis peltigera* (Denis & Schiffermüller), beleefde ook een topjaar in 2006, evenals de kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*), die hierboven extra is toegelicht, de zuidelijke grasuil, *Mythimna vitellina* (Hübner), en de microvlinder *Udea ferrugalis* (Hübner), waarvan alleen in 1966 een hoger aantal werd waargenomen. Geen records, maar wel erg grote aantallen werden geteld van de gamma-uil, *Auto-*

Tabel 1. Soort-gemiddelde prestatie over 2006-2008. Negatieve waarden geven aan dat een soort het slecht heeft gedaan in de genoemde jaren. Positieve waarden geven aan dat een soort het juist goed heeft gedaan. Zie de hoofdstuk voor meer informatie over de berekening van deze parameter.

Table 1. Species-average results in 2006-2008. Negative numbers indicate low results in those years, positive numbers the opposite. These numbers are based on the formulas given in the text.

<i>Crocallis elinguaris</i> (fig. 12)	-1.61
<i>Ouraapteryx sambucaria</i> (fig. 13)	-1.44
<i>Eupithecia subfuscata</i>	-1.40
<i>Eulithis prunata</i>	-1.38
<i>Philereme transversata</i>	-1.34
<i>Euclidia mi</i>	-1.33
<i>Apamea crenata</i>	-1.33
<i>Mythimna impura</i>	-1.32
<i>Notodonta ziczac</i>	-1.32
<i>Apamea monoglypha</i>	-1.32
<hr/>	
<i>Macroglossum stellatarum</i> (fig. 14)	1.38
<hr/>	
<i>Lymantria dispar</i>	2.12
<i>Euplagia quadripunctaria</i>	2.16
<i>Mythimna vitellina</i>	2.23
<i>Thaumetopoea processionea</i>	2.23
<i>Pechipogo plumigeralis</i>	2.30
<i>Aethis hospes</i>	2.32
<i>Operophtera brumata</i> (fig. 15)	2.35
<i>Craniophora ligustri</i>	2.43
<i>Caradrina kadenii</i>	2.59
<i>Conistra rubiginosa</i> (fig. 16)	2.82

grapha gamma (Linnaeus), de roodstreepspanner, *Rhodometra sacraria* (Linnaeus), en de florida-uil, *Spodoptera exigua* (Hübner), ook weer een potentiële plaagsoort. Vreemd genoeg bleven de aantallen van de atalanta, *Vanessa atalanta* (Linnaeus), en de distelvlinder, *Vanessa cardui* (Linnaeus), op vrij normale waarden staan. De jaartotalen van de trekvlinders in de twee latere jaren waren beduidend lager, in de meeste gevallen op normaal niveau.

Dankwoord

Bij de totstandkoming van deze jaarlijst zijn veel mensen en organisaties betrokken geweest. Als eerste willen we natuurlijk alle vrijwillige waarnemers bedanken voor het leveren van de noodzakelijke gegevens. Al deze gegevens zijn toegankelijk gemaakt in het landelijk vlinderbestand 'Noctua'. Ook zijn wij de makers van 'landkaartje.nl' (later 'telmee.nl') en 'waarneming.nl' zeer erkentelijk voor hun medewerking voor het verstrekken van gegevens.

Literatuur

- De Vos R 2008. Nieuwe Nederlandse soorten sinds Kuchlein & De Vos (1999). *Franje* 11(2): 4-8.
- De Vos R, Zwier JHH & Groenendijk D 2006. Overzicht van in 2000 waargenomen interessante macronachtvlinders (Lepidoptera). *Entomologische Berichten*: 7-12.
- De Vos R, Ellis W, Groenendijk D, Post F & Zwier J 2008. Overzicht van in 2002-2005 waargenomen interessante macrovlinders, inclusief de trekvlinders (Lepidoptera). *Entomologische Berichten* 68: 158-169.
- Kuchlein JH & De Vos R 1999. Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders. Backhuys.
- Lempke BJ 1956. De Nederlandse trekvlinders. Thieme.
- Lempke BJ 1964. *Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera* (elfde supplement). Tijdschrift voor Entomologie 107: 379-466.
- Lempke BJ 1970. *Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera* (zestiende supplement). Tijdschrift voor Entomologie 113: 125-252.
- Lempke BJ 1976. Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera. KNNV.
- Lempke BJ 1989. Interessante Nederlandse vangsten en waarnemingen van Macrolepidoptera tussen 1985 en 1987. *Entomologische Berichten* 49: 89-95.
- Post F 2007. Een ontdekking in de Peel: de uil *Xestia stigmatica* nieuw voor Nederland (Lepidoptera, Noctuidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 27: 11-18.
- Post F 2010. Herontdekking en uitbreiding van de esdoornbandvlinder *Ptilodon cucullina* door klimaatopwarming (Lepidoptera, Notodontidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 33: 1-8.
- Prick MMJ & Smeets GMH 2009a. *Drymonia oblitterata*, een nieuwe nachtvlinder voor Nederland? *Natuurhistorisch Maandblad* 98: 5-7.
- Prick MMJ & Smeets GMH 2009b. Het voorkomen van de Dennenbandspanner in Zuid-Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 98: 162-166.
- Rijsdijk K, Rooij P, Vermeulen I & Baaijens A 2008. *Polypogon plumigeralis* (Lepidoptera:

- Noctuidae) voor het eerst in Nederland waargenomen. Entomologische Berichten 68: 108.
- Steiner A & Ebert G 1998. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band 7: Nachtfalter V. Ulmer.
- Van Kuijk H & Almekinders A 2008. *Athetis hospes*, een nieuwe soort voor Nederland (Lepidoptera: Noctuidae). Entomologische Berichten 68: 106-107.
- Van Vuure J 2007. *Platyperigea kadenii* (Lepidoptera: Noctuidae) heeft Nederland bereikt. Entomologische Berichten 67: 151-152.
- Waring P & Townsend M 2006. Nachtvinders. Tirion.
- Zwier J 2008. Vreemdelingen in de Achterhoek. Vlinders 2008: 23.

Geaccepteerd: 12 april 2010

Summary

Overview of interesting macro- and migrating Lepidoptera recorded in 2006-2008 in The Netherlands

This fourth episode in the new series of overviews of remarkable macro- and migrating Lepidoptera observed in The Netherlands deals with the years 2006 to 2008. For the migrating Lepidoptera it means the 65th report since the first in 1940. The information used in this overview originates from the national database 'Noctua' which is managed by the workgroup 'Lepidoptera faunistics' of European Invertebrate Survey - The Netherlands and The Dutch Butterfly Foundation (Vlinderstichting). In total, 47 species are being discussed. Most remarkable are *Leucania loreyi*, *Athetis hospes*, *Caradrina kadenii* and *Pechipogo plumigeralis*. The first species was recorded for the first time since 1859 and the last three were recorded as new for the Dutch fauna. The indigenous status of *Drymonia obliterata* was confirmed after several records in 2008. For migrating Lepidoptera 2006 was a great year. Abundant were, for instance, *Agrius convolvuli*, *Macroglossum stellatarum*, *Mythimna vitellina*, *Helicoverpa armigera* and *Udea ferrugalis*.

Rob de Vos

Zoölogisch Museum Amsterdam
afdeling Entomologie
Plantage Middenlaan 64
1018 DH Amsterdam
r.devos@uva.nl

Willem Ellis

Werkgroep Vlinderfaunistiek
Jisperveldstraat 591
1024 BD Amsterdam

Dick Groenendijk

De Vlinderstichting
Postbus 506
6700 AM Wageningen

Frans Post

Henriëtte Ronnerstraat 23
5038 KH Tilburg

Jaap Zwier

Turfweg 27
7021 JN Zelhem

Tabel 2. Aantal waargenomen trekvlinders per maand in de periode 2006-2008. Tussen haakjes het aantal rupsen en/of poppen dat gevonden is. Zie volgende pagina voor vervolg en voor de totalen van de waargenomen vlinders.

Table 2. Number of observed migrating Lepidoptera per month in the period 2006-2008. Between parentheses the number of caterpillars and/or pupae found. See next page for a continuation of the table and the total numbers of observed Lepidoptera.

soort	januari			februari			maart			april			mei		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
<i>Acherontia atropos</i>															
<i>Acontia lucida</i>															
<i>Agrius convolvuli</i>					1									2	
<i>Agrotis ipsilon</i>											2		11	12	7
<i>Ancylosis oblitella</i>															
<i>Autographa gamma</i>			2		(1)		11	2	1	12 (1)	75		1878	534 (50)	93
<i>Catocala fraxini</i>															
<i>Chrysodeixis chalcites</i>	(1)			13									1		2
<i>Colias croceus</i>											4			1	
<i>Colias hyale</i>											9		3	5	
<i>Cyclophora pupillaria</i>															
<i>Diasemiopsis ramburialis</i>															
<i>Euchromius ocella</i>						1									
<i>Helicoverpa armigera</i>	(1)		1 (2)						(2)						
<i>Heliothis peltigera</i>															1
<i>Hippotion celerio</i>															
<i>Homoeosoma nebulella</i>															
<i>Hyles euphorbiae</i>															
<i>Hyles livornica</i>															
<i>Iphiclides podalirius</i>															
<i>Lampides boeticus</i>		(1 *)	(6 *)												
<i>Leucania loreyi</i>															
<i>Lithosia quadra</i>															
<i>Loxostege sticticalis</i>															1
<i>Macroglossum stellatarum</i>		4			7	1		87		14	77	5	10	29	26
<i>Mythimna vitellina</i>															
<i>Nomophila noctuella</i>											1		2	1	
<i>Nycterosea obstipata</i>													1	2	
<i>Nymphalis antiopa</i>					1			2			1		1	1	
<i>Palpita vitrealis [= unionalis]</i>															
<i>Peridroma saucia</i>											5			5	
<i>Plutella xylostella</i>		1	(2)							12	2	2	602	172	24
<i>Pontia daplidice</i>															
<i>Rhodometra sacraria</i>															1
<i>Saturnia pyri</i>													4		
<i>Spodoptera exigua</i>															
<i>Spoladea recurvalis</i>															
<i>Syngrapha interrogationis</i>															
<i>Trichoplusia ni</i>													1		
<i>Udea ferrugalis</i>											1			6	
<i>Utetheisa pulchella</i>													3		
<i>Vanessa atalanta</i>		2	4	2	9	1	3	27		19	500	1	273	604	35
<i>Vanessa cardui</i>										2	1		23	12	2
<i>Zeiraphera griseana</i>															

* import

Tabel 2. Vervolg.
 Table 2. Continued.

soort	juni			juli			augustus			september		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
<i>Acherontia atropos</i>	3	5	1	2 (1)	10 (1)		(1)	3 (6)	4	6 (6)	1 (1)	1
<i>Acontia lucida</i>								1				
<i>Agrius convolvuli</i>	4	5	3	7 (3)	12 (3)	2 (1)	30 (14)	27 (35)	3 (3)	369 (10)	23 (33)	14 (4)
<i>Agrotis ipsilon</i>	23	36	4	111	72	22	228	26	86	318 (1)	39	52
<i>Ancylosis oblitella</i>	3				1		3			1		
<i>Autographa gamma</i>	5184 (9)	3209 (40)	1330	69700(27)	3194 (8)	2972	7056 (7)	2431 (2)	3673 (1)	1764 (12)	992	1357 (4)
<i>Catocala fraxini</i>				1		1	2					
<i>Chrysodeixis chalcites</i>		2	5	34	7	29	21	96	56 (1)	24	27	14
<i>Colias croceus</i>	8	6		20	2	1	47	5	3	239	11	1
<i>Colias hyale</i>	4			23	1		22	7	1	147		
<i>Cyclophora puppillaria</i>				1								
<i>Diasemiopsis ramburialis</i>										1		
<i>Euchromius ocella</i>												
<i>Helicoverpa armigera</i>	1 (1)			4	1		38	4		206	1	2
<i>Heliothis peltigera</i>		1	1	10	1		49			10 (1)		1
<i>Hippotion celerio</i>				1						1		
<i>Homoeosoma nebullella</i>	2											
<i>Hyles euphorbiae</i>		7		1		(1)	(6)					
<i>Hyles livornica</i>							1					
<i>Iphiclides podalirius</i>										1		
<i>Lampides boeticus</i>												
<i>Leucania loreyi</i>												
<i>Lithosia quadra</i>	1	5	1	1						20	4	1
<i>Loxostege sticticalis</i>					1	6						
<i>Macroglossum stellatarum</i>	837	185	132	924 (7)	263	181 (1)	3629 (6)	99	119	1481 (40)	96	67 (2)
<i>Mythimna vitellina</i>	1	23		1	8	1			1	40	21	
<i>Nomophila noctuella</i>	33	1		92	7	27	188	12	7	721 (1)	21	2
<i>Nycterosea obstipata</i>				1	1		1	7	8	4	3	2
<i>Nymphalis antiopa</i>	3			6			12			12		
<i>Palpita vitrealis [= unionalis]</i>							1			4		
<i>Peridroma saucia</i>	1			1	2		4	7		26	9	1
<i>Plutella xylostella</i>	468	481 (1)	122	1188 (1)	157	306	336	150	77	195	22 (1)	27
<i>Pontia daplidice</i>				1			1			2		
<i>Rhodometra sacra</i>	1		2	1			2	1	1	11	1	1
<i>Saturnia pyri</i>									1			
<i>Spodoptera exigua</i>			1	4		2	4	1		20		
<i>Spoladea recurvalis</i>												
<i>Syngrapha interrogationis</i>						1	5	2				
<i>Trichoplusia ni</i>												
<i>Udea ferrugalis</i>	9	6	1	7	23	2	22	92	7	52	92	1
<i>Utetheisa pulchella</i>												
<i>Vanessa atalanta</i>	774 (2)	1790 (4)	283 (1)	3391 (31)	2335 (1)	558 (12)	4047	1852 (10)	1694	2569 (31)	562	1318 (2)
<i>Vanessa cardui</i>	1675 (18)	762	53	1903 (3)	93 (15)	53	2009	419	122	280 (2)	19 (2)	47
<i>Zeiraphera griseana</i>		2	1	34	14							

Tabel 2. Vervolg.
Table 2. Continued.

soort	oktober			november			december			totaal		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
<i>Acherontia atropos</i>	14			2						27 (8)	19 (8)	6
<i>Acontia lucida</i>											1	
<i>Agrius convolvuli</i>	75 (1790)	7 (3)	(1)	4 (5)	4					489 (1822)	81 (74)	22 (9)
<i>Agrotis ipsilon</i>	45	13	33	23	1	5	1			760 (1)	201	209
<i>Ancylosis oblitella</i>										7	1	
<i>Autographa gamma</i>	923 (6)	289	215	142 (2)	10	16	65	1	2	86735 (64)	10737 (101)	9661 (5)
<i>Catocala fraxini</i>										3		1
<i>Chrysodeixis chalcites</i>	10	16	4	1		1				104 (1)	148	111 (1)
<i>Colias croceus</i>	40	1								346	30	5
<i>Colias hyale</i>	32									231	22	1
<i>Cyclophora puppillaria</i>										1		
<i>Diasemiopsis ramburialis</i>										1		
<i>Euchromius ocella</i>												1
<i>Helicoverpa armigera</i>	30 (5)		(4)	1 (2)			(1)			280 (10)	6	3 (8)
<i>Heliothis peltigera</i>										78 (1)	2	3
<i>Hippotion celerio</i>	1			1						4		
<i>Homoeosoma nebulella</i>										2		
<i>Hyles euphorbiae</i>										1 (6)	7	(1)
<i>Hyles livornica</i>										1		
<i>Iphiclides podalirius</i>										1		
<i>Lampides boeticus</i>	1									1	(1)	(6)
<i>Leucania loreyi</i>	1									1		
<i>Lithosia quadra</i>	2									24	9	2
<i>Loxostege sticticalis</i>											1	7
<i>Macroglossum stellatarum</i>	216 (2)	47	18	49	2	1	2	2		7162 (55)	898	550 (3)
<i>Mythimna vitellina</i>	21	28	3		2	1				63	82	6
<i>Nomophila noctuella</i>	510 (1)	1	2	7						1553 (2)	44	38
<i>Nycterosea obstipata</i>	19	13	1		3	4				26	29	15
<i>Nymphalis antiopa</i>	5			1						40	5	
<i>Palpita vitrealis [= unionalis]</i>	1	1								6	1	
<i>Peridroma saucia</i>	18	9		3	2	1				53	39	2
<i>Plutella xylostella</i>	139	26	9 (3)	138	21	11	10 (12)			3088 (13)	1032 (2)	578 (5)
<i>Pontia daplidice</i>										4		
<i>Rhodometra sacraria</i>	5			2						22	2	5
<i>Saturnia pyri</i>										4		1
<i>Spodoptera exigua</i>	1									29	1	3
<i>Spoladea recurvalis</i>	1									1		
<i>Syngrapha interrogationis</i>										5	2	1
<i>Trichoplusia ni</i>										1		
<i>Udea ferrugalis</i>	198 (1)	104	3	80	15	1	3			371 (1)	339	15
<i>Utetheisa pulchella</i>	6			1						10		
<i>Vanessa atalanta</i>	1459 (1)	318 (1)	142	87	6	4	4			12628 (65)	8005 (16)	4040 (15)
<i>Vanessa cardui</i>	142	15	16	1						6035 (23)	1321 (17)	293
<i>Zeiraphera griseana</i>										34	16	1